การทำงานภาพยนตร์ข้ามอุปสรรคทางวัฒนธรรมและภาษา: กรณีศึกษาโครงการภาพยนตร์สั้นอิสระไทยและญี่ปุ่นเรื่อง “Afterglow”

Filmmaking Beyond Cultural and Linguistic Barriers: A Case Study of the Thai-Japanese Co-Produced Short Film "Afterglow"

วิโรจน์ สุทธิสีมา
Viroj Suttisima

ภาควิชาบรอดแคสต์ติ้งและการผลิตสื่อสตรีมมิ่ง คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จังหวัดปทุมธานี 12120
Department of Broadcasting and Streaming Media, School of Communication Arts, Bangkok University, Prathumthani 12120 Thailand

*Corresponding Author E-mail: viroj.s@bu.ac.th

(Received: February 15, 2024; Revised: April 19, 2024; Accepted: April 22, 2024)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกระบวนการทำงานร่วมระหว่างผู้ไม่รู้ภาษาและวัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อทำให้เกิดการสร้างผลผลิตร่วมทางวัฒนธรรมเป็นภาพยนตร์สั้นอิสระระหว่างไทยและญี่ปุ่น และเพื่อประเมินผลผลิตจากวิธีการทำงานดังกล่าวผ่านการตีความของผู้ชมชาวไทย ระเบียบวิธีวิจัยประกอบไปด้วย 1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) โดยตัวผู้วิจัยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตผลงานและหาทางแก้ไขปัญหาทางภาษาและวัฒนธรรม โดยมีเทคนิคการเก็บข้อมูลแบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วม 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และ 3) แบบสอบถาม (questionnaire) กับกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์

ผลการศึกษาเผยให้เห็นว่า ในการก้าวข้ามอุปสรรคทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อผลิตภาพยนตร์สั้นร่วมกันระหว่างไทยและญี่ปุ่น สามารถทำได้แม้ต่างฝ่ายต่างไม่รู้ภาษาของกันและกัน ตลอดจนใช้ภาษาสากล (ภาษาอังกฤษ) ได้ไม่ราบรื่น ด้วยกลยุทธ์ทางการสื่อสารอันได้แก่ 1) การเตรียมตัวล่วงหน้าโดยใช้เอกสารและแอปพลิเคชันทางภาษาอย่างละเอียด 2) การจัดหาผู้ประสานงานทางภาษาตามแต่โอกาสเอื้ออำนวย 3) การปรับตัวทางวัฒนธรรมในแบบคงเอกลักษณ์แต่พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ 4) การปรับทัศนคติและพฤติกรรมทางการสื่อสารเพื่อบรรยากาศในการทำงาน

เมื่อนำภาพยนตร์มาจัดฉายเพื่อประเมินความเข้าใจในผลผลิตที่เกิดจากการทำงานข้ามวัฒนธรรมผ่านผู้ชมชาวไทย พบว่า มีความเข้าใจในโครงเรื่อง (plot) ความเข้าใจในแก่นความคิด (theme) ความเข้าใจในตัวละครหลัก (main characters) ความเข้าใจในความขัดแย้ง (conflict) ความเข้าใจในจุดยืน การเล่าเรื่อง (point of view) ความเข้าใจในการเลือกฉาก (setting) ความเข้าใจในสัญลักษณ์ (symbol) อยู่ในระดับดีทั้งหมด ผลการวิจัยดังกล่าวทำให้เกิดข้อค้นพบว่า ในบริบทที่แนวโน้มการทำงานข้ามวัฒนธรรมและข้ามภาษาของตนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ จะเพิ่มมากขึ้นในระดับโลก การทำงานแบบอิสระซึ่งมีงบประมาณไม่สูงนักและทีมงานไม่ชำนาญทางภาษาอื่นยังสามารถเป็นไปได้ ผ่านการเตรียมตัวที่ดี การปรับตัวให้มีประสิทธิภาพทางการสื่อสารกับทีมงานกลุ่มเล็ก การเพิ่มความรู้และความคิดในทางวัฒนธรรมและภาษาอื่น และการวางแผนแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

คำสำคัญ: การสื่อสารต่างวัฒนธรรม, ภาพยนตร์สั้น, ภาษาและวัฒนธรรม, วัฒนธรรมญี่ปุ่น

Abstract

This research aims to create a collaborative process between individuals who do not share a common language or culture, resulting in the co-production of a cultural product of an independent short film between Thailand and Japan. The research also evaluates the outcome of this collaborative method through the interpretations of

Thai viewers. The research methodology consists of three components: 1) Action Research: the researcher participated in the production process to identify and address cultural challenges and barriers. Data was collected through participant observation. 2) In-Depth Interviews 3) Questionnaire for Thai Viewers.

The research findings demonstrate that it is possible to overcome language and cultural barriers in co-producing a short film between Thailand and Japan, even when participants do not share a common language and have limited fluency in English. Key communication strategies identified include: 1) thorough preparation by using written materials and language translation applications, 2) enlisting language interpreter, when available and feasible, 3) cultural adaptation by maintaining individual identities while being open to learning new things, and 4) adjusting communication attitudes and behaviors for fostering a positive working environment.

The film was screened for Thai viewers to assess their understanding of the cross-cultural collaboration. Results indicated that the viewers had a good understanding of the film's plot, theme, main characters, conflict, point of view, setting, and symbols. This research contributes to the growing body of knowledge on cross-cultural and cross-linguistic collaboration in the film industry. It demonstrates that independent filmmaking with limited budgets and non-language-expert teams is possible through careful preparation, effective communication within small teams, an increased awareness of cultural and linguistic differences, and contingency planning.

Keywords: Intercultural Communication, Short Film, Language and Culture, Japanese Culture

บทนำ

จากบันทึกของหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) ภาพยนตร์ข้ามวัฒนธรรม (cross-cultural cinema) ในฐานะที่การสร้างสรรค์มีลักษณะเป็นการร่วมงานระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังเช่นคนไทยและคนต่างชาติ เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกกับภาพยนตร์เรื่อง นางสาวสุวรรณ (พ.ศ. 2466) ซึ่งเป็นผลงานของ เฮนรี แม็กเรนักสร้างภาพยนตร์ชาวอเมริกัน โดยพาทีมงานมืออาชีพจากต่างประเทศมาถ่ายทำในประเทศไทย ใช้นักแสดงชาวไทยเป็นตัวละครสำคัญ โดยได้รับการประสานช่วยเหลือจากกรมรถไฟหลวง และกรมมหรสพหลวง ซึ่งหมายความว่า ย่อมต้องใช้กลวิธีในการสื่อสารระหว่างกันเพื่อประคับประคองการทำงานให้เป็นไปได้ตลอดรอดฝั่ง (หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน), 2564)

เมื่อก้าวแรกของการทำงานแบบต่างวัฒนธรรมระหว่างไทยและชาวต่างชาติถือกำเนิดขึ้น ภายหลังจากนั้นกระบวนการทำงานข้ามอุปสรรคทางวัฒนธรรมได้ดำเนินสืบเนื่องต่อมาและความร่วมมือทางด้านงานสร้างสรรค์อย่างภาพยนตร์ก็ดำเนินมาถึงปัจจุบัน ซึ่งประเทศไทยได้กลายเป็นจุดหมายของการร่วมงานสร้างภาพยนตร์ ไม่ว่าจะในฐานะของการส่งบุคลากรไปร่วมมือยังต่างแดนหรือการเข้ามาทำงานร่วมกับคนไทยโดยนักสร้างภาพยนตร์ต่างชาติซึ่งมีมูลค่ามหาศาล (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2566) อย่างไรก็ตาม อุปสรรคและประสิทธิภาพในการทำงานต่างวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังจะเห็นจากแนวคิดการสื่อสารต่างวัฒนธรรมของ (เมตตา วิวัฒนานุกูล, 2548) ซึ่งมองว่า อาจมีอุปสรรคทางด้านความรู้และความคิด ด้านทัศนคติและความรู้สึกและด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรมต่าง ๆ

การเอาชนะอุปสรรคดังกล่าวไม่ใช่เรื่องง่ายนัก เนื่องจากกระบวนการสร้างนั้น มีห่วงโซ่คุณค่าในอุตสาหกรรมภาพยนตร์หลายทอดทั้งด้านการพัฒนาเบื้องต้น การหางบประมาณ กระบวนการในกองถ่ายทำ กระบวนการหลังการถ่ายทำ การเข้าสู่ตลาดนานาชาติ การจัดจำหน่าย การจัดฉายและการส่งถึงผู้บริโภค หรือในกรณีของยุคสมัยของสตรีมมิ่ง ก็ยังต้องพิจารณาถึงกรณีของการร่วมมือระหว่างกัน การใช้แพลตฟอร์มในการฉาย และระบบการสื่อสารผ่านเทคโนโลยี (วิโรจน์ สุทธิสีมา, 2564) ซึ่งจะทำให้เกิดความซับซ้อนและอุปสรรคทางการสื่อสารเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นการก้าวข้ามอุปสรรคทางวัฒนธรรม

โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาและทัศนคติในการทำงานอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (creative industry) และซอฟต์พาวเวอร์ (soft power) ดังเช่นภาพยนตร์จึงเป็นเรื่องท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานในระดับผู้สร้างอิสระ ซึ่งไม่ใช่หน่วยการผลิตขนาดใหญ่ที่มีเงินทุนมากเพียงพอจะจ้างนักสื่อสาร (ล่าม หรือ ตำแหน่ง coordinator เป็นอาทิ) จำนวนมากเพื่อจัดการกับปัญหาอุปสรรคอย่างเพียงพอได้

หนึ่งในประเทศที่มีความสัมพันธ์กับไทยอย่างยาวนานและมีความเป็นหุ้นส่วนทางวัฒนธรรมและการค้าเรื่อยมา ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งไม่เพียงมีสัมพันธภาพอย่างยาวนานและแน่นแฟ้นมากว่า 600 ปี หรือมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตยาวนานกว่า 135 ปี แต่ยังมีข้อตกลงทางการทูตและสนธิสัญญาสำคัญมากมาย เช่น ข้อตกลงทางวัฒนธรรม (ตั้งแต่ พ.ศ. 2498) ข้อตกลงทางการพาณิชย์ (ตั้งแต่ พ.ศ. 2501) หรือข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (ตั้งแต่ พ.ศ. 2550) หรือเมื่อพิจารณาองค์กรอย่างเป็นทางการในปัจจุบัน ได้แก่ สถานทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย สำนักงาน JICA (Japan International Cooperation Agency) ประจำประเทศไทย ศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น องค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น หรือหน่วยงานทางด้านวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงอย่าง มูลนิธิญี่ปุ่น

การร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในทางอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ดังเช่นภาพยนตร์ ดำเนินมาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดฉายภาพยนตร์ข้ามวัฒนธรรม หรือการร่วมมือผลิตภาพยนตร์ระหว่างวัฒนธรรม ดังจะเห็นจากภาพยนตร์ญี่ปุ่นหลายเรื่องที่อ้างถึงตัวละครและสถานที่ในไทย หรือภาพยนตร์ไทยที่อ้างอิงถึงลักษณะตัวละครและความเป็นญี่ปุ่น เช่น เรื่องรักน้อยนิดมหาศาล (พ.ศ. 2546) ขณะเดียวกัน การทำงานในระดับย่อมที่งบประมาณไม่ได้สูงนักก็มีอยู่อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน ซึ่งลักษณะของการผลิตแบบนอกกระแสหลักตามที่นิยมเรียกกันว่า ภาพยนตร์นอกกระแส และภาพยนตร์อิสระ (independent film) จะเรียกร้องให้ผู้ผลิตต้องบริหารจัดการด้วยงบประมาณและเวลาที่จำกัดกว่า จึงถือเป็นเรื่องท้าทายอย่างมากเมื่อพิจารณาจากลักษณะของความเป็นธุรกิจแบบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในเชิงสร้างสรรค์แห่งอนาคต

ดังที่กล่าวมา การค้นหากลวิธีการสื่อสารเพื่อก้าวข้ามอุปสรรคในกระบวนการสร้างสรรค์ข้ามวัฒนธรรมแบบอิสระและต้นทุนต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนทางวัฒนธรรมที่ใช้งบประมาณไม่สูงนัก แต่สามารถทำความเข้าใจกันและกันเพื่อนำไปสู่การร่วมสร้างผลผลิตระหว่างวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องน่าศึกษาค้นคว้า รวมถึงทดลองสร้างแบบแผนในการทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้สถานการณ์การสื่อสารซึ่งมีอุปสรรคทางภาษาและวัฒนธรรม

จากเงื่อนไขดังกล่าว จึงได้เกิดการร่วมสร้างภาพยนตร์สั้นระหว่างผู้ผลิตจากญี่ปุ่นและไทยภายใต้ชื่อเรื่อง “Afterglow” ซึ่งเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการสื่อสารของมนุษย์ภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน ตัวละครผู้หนึ่งสูญเสียความมั่นใจส่วนตัวละครอีกผู้หนึ่งประสบภาวะความทรงจำย้อนวัย โดยเริ่มโครงการตั้งแต่ พ.ศ. 2561 ตัวภาพยนตร์เสร็จสิ้นในปี พ.ศ. 2562 และออกฉายในเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ Bucheon International Fantastic Film Festival แห่งสาธารณรัฐเกาหลีในปีเดียวกัน จากนั้นได้ตระเวนฉายในระดับนานาชาติหลายประเทศ ก่อนที่จะกลับมาฉายปิดท้ายในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2566 (IMDB, 2019)

โครงการดังกล่าวนี้ เป็นการร่วมงานระหว่างบริษัทสร้างภาพยนตร์จากเมืองซัปโปโร จังหวัดฮอกไกโด ประเทศญี่ปุ่น กับทีมงานชาวไทย โดยไม่เพียงผลิตผลงานสร้างสรรค์เพื่อออกสู่สายตาชาวโลก แต่ยังเป็นการทดลองสร้างภาพยนตร์โดยผู้ร่วมงานต่างไม่สามารถสื่อสารภาษาของอีกฝ่ายได้ (ผู้กำกับชาวญี่ปุ่นไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยและใช้ภาษาอังกฤษได้น้อยมาก ขณะที่ทีมงานชาวไทยรู้ภาษาญี่ปุ่นเพียงคำทักทาย) โดยมีนักแสดงเป็นชาวไทย พูดภาษาไทยและใช้สถานที่ถ่ายทำในประเทศไทย จึงทำให้ต้องร่วมออกแบบกระบวนการทำงานให้ก้าวข้ามอุปสรรคทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปสรรคทางภาษาในการทำงานร่วมกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างกระบวนการทำงานร่วมระหว่างผู้ไม่รู้ภาษาและวัฒนธรรมของกันและกันให้เกิดผลงานร่วมทางวัฒนธรรม ผ่านกรณีศึกษาภาพยนตร์สั้นอิสระระหว่างไทยและญี่ปุ่น

2. เพื่อประเมินผลผลิตจากวิธีการทำงานดังกล่าวผ่านการตีความของผู้ชมชาวไทย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการสื่อสารต่างวัฒนธรรม

Lustig & Koester (1993) ให้คำนิยามถึงการสื่อสารต่างวัฒนธรรม (intercultural communication) เอาไว้ว่าหมายถึง “กระบวนการแลกเปลี่ยนและตีความสัญลักษณ์และบริบทหนึ่ง ๆ โดยบุคคลในกระบวนการสื่อสารนั้นมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมมากในระดับที่มีการตีความและมีความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมแตกต่างกัน นำไปสู่ความหมายที่ไม่เหมือนกัน” ทั้งนี้ เมตตา วิวัฒนานุกูล (2548) ได้สรุปว่า ศาสตร์แห่งการสื่อสารต่างวัฒนธรรมได้ถูกพัฒนา เนื่องจากการยกระดับนักการทูตและชาวอเมริกันในต่างประเทศช่วงคริสตศักราช 1950-1960 โดยนักวิชาการหลักคือ Edward T. Hall ซึ่งต่อมาได้มีการขยายขอบเขตความรู้ให้กว้างขวางมากขึ้นตามข้อสังเกตที่ว่าการศึกษาด้านนี้ไม่เพียงจะเป็นระดับใหญ่ทั้งวัฒนธรรม (macro) แต่ยังลดระดับลงมาสู่ระดับย่อย (micro) และยังครอบคลุมถึงมิติทางด้านการสื่อสาร

ในแนวคิดการสื่อสารต่างวัฒนธรรมนั้น เมื่อพิจารณาถึงบริบททางการสื่อสารระดับย่อยจะพบว่า ครอบคลุมในส่วนของบริบทระดับระหว่างบุคคล (interpersonal level) และระดับกลุ่ม (group level) โดยเฉพาะการทำงานร่วมกัน โดยในระดับระหว่างบุคคล ปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลได้ คือ การสร้างความดึงดูดใจ (attraction) ความน่าเชื่อถือของแหล่งสาร (source credibility) การตอบสนอง (feedback) เป็นต้น ขณะที่ในระดับกลุ่มนั้นจะมีระดับที่ใหญ่กว่า เพราะต้องคำนึงถึงลักษณะร่วมและแตกต่างของบุคคลในกลุ่มตลอดจนถึงการสื่อสารแต่ละครั้งจะมีผู้เข้าร่วมหรือเกี่ยวข้องมากขึ้นและมีระดับความเป็นทางการสูงขึ้น

เมื่อพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ในทางวัฒนธรรม มีตัวแปรบางชนิดที่เกี่ยวเนื่องกับประเภทของวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันและอาจส่งผลไปสู่ปัญหาในทางการสื่อสารต่างวัฒนธรรม อันได้แก่

1) การอิงบริบททางวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมอิงบริบทสูง (high-context culture) ซึ่งไม่เพียงใช้คำพูดในการสื่อสารแต่ต้องสื่อสารด้วยท่าทางและบริบทแวดล้อมทางการสื่อสารอย่างถี่ถ้วน ในกรณีของวัฒนธรรมไทยและญี่ปุ่น ซึ่งถือว่ามีความสุ่มเสี่ยงที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งหรือกระทบความสัมพันธ์กันหากว่าไม่เข้าใจกันอย่างถ่องแท้ (Hall, 1976)

2) อุปสรรคทางความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรม โดยอุปสรรคทางความคิด (cognitive) คือ การใช้ภาษาอย่างไม่เข้าใจกัน ขาดความรู้ทางวัฒนธรรมอื่นและวิธีคิดต่อสิ่งต่าง ๆ อุปสรรคทางด้านทัศนคติ (attitude) ได้แก่ ความคิดเชิงอคติหรือเอาตนเองเป็นศูนย์กลางจนเกินไป จนแสดงออกทางอุปสรรคด้านพฤติกรรม (behavior) ทั้งการไม่เรียนรู้วัฒนธรรมอื่น การหลบเลี่ยง ไม่ปรับตัวหรือกระทั่งการไม่เคารพคนจากวัฒนธรรมอื่น (เมตตา วิวัฒนานุกูล, 2548)

ในขณะเดียวกันก็อาจมีตัวแปรที่ทำให้เกิดการสร้างสัมพันธ์อันดี อันได้แก่

1) การมองหาความคล้ายคลึงกัน (perceived similarity) การดึงดูดต่อกันด้วยความเหมือนที่ทำให้เกิดสัมพันธ์อันดีมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความเหมือนทางประชากรศาสตร์หรือลักษณะส่วนบุคคล ดังกรณีการมองหาว่าคนไทยกับคนญี่ปุ่นมีส่วนใดที่เหมือนหรือคล้ายกัน (Wright, 1978)

2) กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรม (intercultural adaptation process) ซึ่งอาจเป็นไปทั้งการยึดติดสูง การรักษาอัตลักษณ์เดิมและปรับเอาวัฒนธรรมใหม่มาใช้ หรือกระทั่งยอมลดอัตลักษณ์ของตนเองให้เหลือน้อยที่สุด (Berry et al., 1987)

3) การปรับตัวให้มีประสิทธิภาพทางการสื่อสาร ซึ่งประกอบไปด้วยความคิด (cognitive) เช่น การพูดและเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมอื่น ทัศนคติ (attitude) เช่น การปรับมุมมอง ความยืดหยุ่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา และพฤติกรรม (behavior) เช่น การแสดงออกอย่างให้เกียรติและเคารพผู้อื่น (Gudykunst, 1987)

ดังที่ได้กล่าวไป แนวคิดทางด้านการสื่อสารต่างวัฒนธรรมจะถูกนำมาใช้เพื่อกำหนดปัญหาในการสื่อสารระหว่างบุคลากรในการถ่ายทำภาพยนตร์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นและเป็นแนวทางในการป้องกันและจัดการกับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ หน่วยย่อยของการสื่อสารต่างวัฒนธรรมที่มีความสำคัญมากและจะเป็นปัจจัยสำคัญสู่สัมฤทธิ์ผลของการทำงาน ได้แก่ ภาษา ดังหัวข้อถัดไป

แนวคิดด้านภาษาและวัฒนธรรม

เมื่อแบ่งภาษาออกเป็น วัจนภาษา (verbal language) และอวัจนภาษา (non-verbal language) โดยวัจนภาษาคือภาษาที่ใช้พูดและเขียน รวมถึงภาษามือและอักษรนูน ขณะที่อวัจนภาษาคือ คุณภาพของเสียง อารมณ์และท่าทางประกอบ ทั้งนี้ ในแต่ละวัฒนธรรมจะมีความเข้าใจในทางภาษาที่แตกต่างกัน ซึ่งจะส่งผลต่อ

การติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการทำงานร่วมกัน

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารด้วยวัจนภาษา (verbal style) ตามแนวคิดของ Gudykunst (1987) พบว่า วัฒนธรรมของญี่ปุ่นมีลักษณะของการพูดแบบอ้อมค้อม (indirect style) เพื่อรักษาหน้าผู้อื่นและทำให้เกิดความกลมเกลียวสามัคคี รวมถึงลักษณะของการพูดน้อยกว่าที่ควร (succinct style) มีการแบ่งระดับความเป็นทางการและส่วนตัว (personal style) และเน้นความสนใจไปยังผู้ฟัง (affective style) เป็นต้น

เมื่อใช้งานศึกษาและแนวคิดภาษาทางวัฒนธรรมมาเป็นกรอบสำหรับการวิจัย ทำให้พบว่า หนทางของการก้าวข้ามอุปสรรคทางภาษาในกรณีของการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ แม้ว่าอีกฝ่ายจะไม่ชำนาญมากนักยังพอมีความเป็นไปได้มาก โดยคำนึงถึงกระบวนการสื่อสาร เช่น อ่านสีหน้าท่าทาง ใช้คำให้ง่าย ทวนย้ำ แต่กรณีของการสื่อสารดังที่ผู้วิจัยวางกรอบเอาไว้ คือ ฝ่ายหนึ่งไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้และอีกฝ่ายก็ไม่อาจเข้าใจภาษาหลักของอีกฝ่ายได้ ทำให้เกิดความท้าทายในการหาหนทางก้าวข้ามอุปสรรคดังกล่าว โดยหนึ่งในวิธีการแสวงหาคำตอบ คือ การทบทวนแนวคิดการเล่าเรื่องและการถ่ายทำภาพยนตร์แบบอิสระว่าจะสามารถมีส่วนใดช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้บ้าง

แนวคิดภาพยนตร์อิสระ

แนวคิดของ “ภาพยนตร์อิสระ” หรือ “ภาพยนตร์นอกกระแส” อาจถูกนิยามได้ตามลักษณะการก่อเกิดหรือลักษณะการผลิตตามการสรุปของขจิตขวัญ กิจวิลาละ (2546) ดังต่อไปนี้

1. นิยามตามประวัติศาสตร์ เมื่อพิจารณาจากภาพยนตร์นอกกระแสซึ่งถือกำเนิดในสหรัฐอเมริกาจะนับได้ว่า เป็นภาพยนตร์ที่มีเงินทุนต่ำและลักษณะการนำเสนอแตกต่างออกไปจากสตูดิโอขนาดใหญ่ที่ผลิตอย่างเป็นอุตสาหกรรมอันมีเงินทุนสูงและนักแสดงมีชื่อเสียง ดังนั้น ภาพยนตร์อิสระจึงอยู่นอกกระแสความสนใจและบริบททางธุรกิจแบบที่ครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์อเมริกาในเวลานั้น ในขณะเดียวกันยังอาจมองว่าภาพยนตร์นอกกระแสสามารถรักษาตัวตนของผู้สร้างและความเป็นศิลปะได้มากกว่า

2. นิยามตามคุณลักษณะของภาพยนตร์ Hayward (2000) ได้กล่าวว่า ภาพยนตร์อิสระ คือ ภาพยนตร์ที่สร้างจากผู้สร้างภาพยนตร์ที่เป็นอิสระจากอุตสาหกรรมภาพยนตร์อันเป็นภาพยนตร์กระแสหลัก เช่น ภาพยนตร์ทดลอง (experimental film) ภาพยนตร์ศิลปะ (art film) หรือ ภาพยนตร์ที่ให้ทางเลือกนอกจากอุดมการณ์หลัก (dominant ideology) ภาพยนตร์ดังกล่าวส่วนใหญ่

สร้างจากงบประมาณซึ่งมักมาจากเงินทุนส่วนบุคคล ซึ่งประการหลังนี้ทำให้ลักษณะการทำงานจะต้องบริหารจัดการด้านงบประมาณให้มีมูลค่าไม่สูงเกินไป และผู้สร้างอาจต้องทำหลายหน้าที่หรือประสบปัญหาความสะดวกสบายในการทำงานอยู่บ้าง

จากแนวคิดดังกล่าวทำให้พบว่า เมื่อมีการสร้างภาพยนตร์ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม การแก้ปัญหาสามารถทำได้โดยการใช้งบประมาณในแบบภาพยนตร์กระแสหลัก แต่กรณีของภาพยนตร์อิสระจะทำให้เกิดปัญหาที่ยุ่งยากตามมา เนื่องจากไม่สามารถใช้งบประมาณสูงแก้ไขปัญหาได้ เช่น ล่ามประจำกองถ่าย ดังนั้น จึงถือเป็นความท้าทายในการทำงาน อย่างไรก็ตาม ภาพยนตร์ในลักษณะอิสระจะไม่อยู่ในระบบสตูดิโอที่เป็นกระแสหลักซึ่งจะทำให้ผู้สร้างสามารถประยุกต์วิธีการใหม่ ๆ หรือหาหนทางแก้ไขปัญหาในการทำงานที่คล่องตัวและสร้างสรรค์ได้มากกว่า

แนวคิดการเล่าเรื่อง

ในการสร้างภาพยนตร์ข้ามอุปสรรคทางภาษาและวัฒนธรรมครั้งนี้ นอกเหนือจากการบริหารจัดการกระบวนการถ่ายทำให้ลุล่วงแล้ว ยังมีขั้นตอนประเมินผลในตอนท้ายซึ่งเป็นการตรวจสอบว่า สิ่งที่ผู้สร้างได้พยายามถ่ายทอดออกมานั้นผ่านกระบวนการสร้างและส่งต่อไปถึงผู้ชมที่อยู่ต่างวัฒนธรรมได้อย่างครบถ้วนหรือไม่เพียงใด การใช้แนวคิดการเล่าเรื่องมาเป็นเกณฑ์การพิจารณาโดยใช้แนวคิดการเข้ารหัส (encoding) จากผู้สร้างและการถอดรหัส (decoding) จากผู้ชมจะทำให้เกิดการเปรียบเทียบได้อย่างชัดเจนขึ้น

การวิเคราะห์การเล่าเรื่องของภาพยนตร์อิสระสามารถใช้องค์ประกอบของการเล่าเรื่อง (component of narrative) ได้ดังเช่นภาพยนตร์กระแสหลักดังต่อไปนี้

1. โครงเรื่อง (plot) คือการนำเอาเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์เรียงต่อกันด้วยเหตุผลแต่ไม่จำเป็นต้องตามลำดับเวลา โดยปกติแล้วโครงเรื่องโดยทั่วไปจะมีการลำดับเหตุการณ์ในการเล่าเรื่อง 5 ขั้นตอน คือ เริ่มเรื่อง (exposition) พัฒนาเหตุการณ์ (raising action) ภาวะวิกฤต (climax) ภาวะคลี่คลาย (falling action) การยุติเรื่อง (ending)

2. แก่นความคิด (theme) หมายถึง ความคิดรวบยอดในเรื่องราวที่ผู้เขียนสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการเล่าเรื่อง เป็นส่วนที่บรรจุความหมายของเรื่องผู้เขียนต้องการจะสื่อไปยังผู้รับสาร เช่น แก่นเรื่องเกี่ยวกับผลกระทบทางจริยธรรม (moral implications) แก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาสังคม

(social problems) แก่นเรื่องเกี่ยวกับการเติบโต (coming of age)

3. ตัวละคร (character) เป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องราวที่นำมาเล่า ซึ่งมีความครอบคลุมถึงลักษณะบุคลิกภาพของตัวละคร ผู้ชมจะรู้จักตัวละครได้จากการกระทำของตัวละครที่มีต่อสภาพแวดล้อมหรือจากการบรรยายหรือพรรณนาตัวละครโดยผู้แต่ง

4. ฉาก (setting) หมายถึงสถานที่เกิดเหตุการณ์ เวลา โดยผู้ผลิตจะต้องสร้างฉากที่ให้ความสมจริงต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของตัวละคร ในทางกลับกันการกระทำหรือพฤติกรรมของตัวละครจะมีผลต่อฉากแต่ละฉากด้วยเช่นกัน

5. สัญลักษณ์ (symbol) สัญลักษณ์ช่วยอธิบายหรือบ่งบอกความหมายของเรื่องราว

6. ความขัดแย้ง (conflict) การเพิ่มความขัดแย้งเข้าไปจะทำให้เรื่องราวมีความเข้มข้นและน่าสนใจมากขึ้น

7. มุมมองการเล่าเรื่อง (point of view) หมายถึง การมองเหตุการณ์การเข้าใจพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องผ่านสายตาของตัวละคร

แนวคิดและรายละเอียดดังที่กล่าวไปข้างต้นจะถูกนำไปปรับใช้สำหรับการสร้างแบบประเมินผลภายหลังการรับชมภาพยนตร์สั้นอิสระเรื่อง Afterglow ของกลุ่มผู้ชมชาวไทยต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “การทำงานภาพยนตร์ข้ามอุปสรรคทางวัฒนธรรมและภาษา: กรณีศึกษาโครงการภาพยนตร์สั้นอิสระไทยและญี่ปุ่นเรื่อง Afterglow” เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ผ่านกระบวนการสร้างภาพยนตร์ โดยผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมทำงานในทุกขั้นตอน รวมถึงใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลแบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ทั้งนี้ เมื่อปฏิบัติการสร้างภาพยนตร์สิ้นสุดลง ได้ใช้การประเมินผลการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมโดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) กับกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์

ทั้งนี้ รายละเอียดในแต่ละกระบวนการวิจัย มีสาระสำคัญต่อไปนี้

1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research)

ตัวผู้วิจัยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตผลงานและหาทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางวัฒนธรรม โดยมีเทคนิคการเก็บข้อมูลแบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เริ่มจากกระบวนการเตรียมงานถ่ายทำจากกรุงเทพมหานคร

การลงพื้นที่ถ่ายทำที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ การประสานงานด้านการโพสต์โปรดักชัน การออกประชาสัมพันธ์ในตลาดภาพยนตร์นานาชาติฮ่องกง การออกฉายตามเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติและการนำกลับมาฉายในประเทศไทย

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ 1) ผู้กำกับภาพยนตร์ Mrs. Rina Naganuma 2) ผู้ดำเนินงานโพสต์โปรดักชัน Mr.Daisuke Funato และ 3) ผู้ช่วยผู้อำนวยการสร้าง คุณปัณณวิชญ์ เตชะเกรียงไกร โดยโครงสร้างของคำถามได้ระบุถึงอุปสรรคทางภาษาและวัฒนธรรมที่พบเจอในกระบวนการสร้างทั้งหมดและกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาดังกล่าวให้ลุล่วง

3) แบบสอบถาม (questionnaire) กับกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์

ในการฉายรอบปัจฉิมทัศน์ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง อันได้แก่ นักศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จำนวน 56 คน เพื่อประเมินความเข้าใจในการสื่อสารต่างวัฒนธรรมผ่านกรอบแนวคิดการเล่าเรื่อง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ในการวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้ มีขั้นตอนการทำงานผ่านกระบวนการสร้างภาพยนตร์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานโครงการวิจัยสร้างสรรค์ผ่านการผลิตภาพยนตร์สั้นเรื่อง Afterglow

1) ขั้นตอนเตรียมงานสร้าง (pre-production) เริ่มต้นตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 เป็นการวางแผนงานเพื่อสร้างภาพยนตร์สั้นอิสระซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างทีมงานจากประเทศญี่ปุ่นกับทีมงานจากประเทศไทย โดยได้เริ่มต้นพบกับเงื่อนไขในการทำงาน อุปสรรคทางวัฒนธรรมและภาษา และแสวงหาแนวทางในการก้าวข้ามปัญหาดังกล่าว ในขั้นตอนนี้มีการเตรียมบทภาพยนตร์ การคัดเลือกนักแสดง การวางแผนการเดินทางและเข้าพื้นที่การถ่ายทำ โดยผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมปฏิบัติการเตรียมงาน สังเกตอย่างมีส่วนร่วม

และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง

2) ขั้นตอนการสร้าง (production) เริ่มการถ่ายทำในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ณ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมปฏิบัติการถ่ายทำ สังเกตอย่างมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง

3) ขั้นตอนหลังการสร้าง (post-production) ขั้นตอนโพสต์โปรดักชันทั้งการลำดับภาพ การทำดนตรีประกอบ การแปลภาษาจากไทยเป็นอังกฤษและญี่ปุ่นเพื่อให้ผู้ลำดับภาพเข้าใจ การอัดเสียงเพิ่มเติมและการทำคำบรรยายภาษาอังกฤษ ทั้งหมดเสร็จสิ้นในช่วงต้นเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 ณ ห้องลำดับภาพบริษัท Artful เมืองซัปโปโร จังหวัดฮอกไกโด ประเทศญี่ปุ่น โดยผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมปฏิบัติการทางภาษา สังเกตอย่างมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง

4) ขั้นตอนการออกฉายและประเมินผล (screening and evaluation) ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมปฏิบัติการประสานงานเพื่อออกตลาดภาพยนตร์ในประเทศฮ่องกง ประสานงานการจัดฉายในเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติแฟนตาซีแห่งปูซอน สาธารณรัฐเกาหลี ในช่วงกลาง พ.ศ. 2562 จากนั้นได้นำกลับมาฉายที่กรุงเทพมหานครในช่วงกลาง พ.ศ. 2566 และสร้างแบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลสัมฤทธิ์ผลการสื่อสารต่างวัฒนธรรมระหว่างผู้สร้างชาวญี่ปุ่นกับผู้ชมชาวไทย

ผลการศึกษา

ผลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการสร้างภาพยนตร์สั้นอิสระร่วมกันระหว่างผู้มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและภาษา สามารถสรุปได้ทั้งสิ้น 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ไม่รู้ภาษาและวัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อทำให้เกิดการสร้างผลผลิตทางด้านวัฒนธรรมร่วมกันผ่านภาพยนตร์สั้น

ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางปฏิบัติการในกระบวนการสร้างภาพยนตร์สั้น Afterglow ทั้งขั้นตอนการเตรียมการถ่ายทำ (pre-production) การถ่ายทำ (production) และหลังการถ่ายทำ (post-production) โดยสังเกตการแก้ไขปัญหาอุปสรรคทางภาษาและวัฒนธรรม รวมถึงได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้กำกับภาพยนตร์ชาวญี่ปุ่น ผู้ทำโพสต์โปรดักชันภาพยนตร์ชาวญี่ปุ่น และผู้ช่วยโปรดิวเซอร์ชาวไทย จนได้เป็นข้อมูลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงขั้นตอนการทำงาน ปัญหาที่พบ การวิเคราะห์แนวคิดทางวัฒนธรรม และการแก้ไขปัญหาในการสร้างภาพยนตร์สั้นเรื่อง Afterglow

ขั้นตอนการทำงาน	ปัญหา	แนวคิดทางวัฒนธรรม	การแก้ไขปัญหา
Pre-Production - การเริ่มต้นพัฒนาโครงการ - การทำบทภาพยนตร์ - การเตรียมการก่อนถ่ายทำ	ผู้กำกับ/เขียนบทชาวญี่ปุ่น ไม่สามารถใช้ภาษาไทยได้ และภาษาอังกฤษไม่คล่องนัก ส่วนทีมงานฝั่งไทยสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ดีบางคน แต่ไม่สามารถใช้ภาษาญี่ปุ่นได้ ทำให้การเริ่มต้นพัฒนาบท การเขียนบท และการเตรียมการถ่ายทำ การดูสถานที่ การเตรียมทีมงานในไทยและอุปกรณ์ถ่ายทำ มีความติดขัด	อุปสรรคทางความรู้และความคิด (cognitive) เนื่องจากไม่เข้าใจภาษาของกันและกัน	ใช้เทคโนโลยีและการเตรียมพร้อมในการก้าวข้ามอุปสรรค อันได้แก่ 1) ทางทีมงานญี่ปุ่นใช้เครื่องแปลภาษาเป็นอังกฤษ ส่งแนวคิดด้านบท ตัวบท และแผนการเตรียมงานถ่าย ทำให้ทางทีมไทยล่วงหน้า 2) นัดหมายเวลาคุยงานโดยมีโปรดิวเซอร์ชาวญี่ปุ่นที่ใช้ภาษาอังกฤษค่อนข้างดีมาช่วยเหลือเพิ่มเติม 3) แม้มิติทาง cognitive จะเป็นอุปสรรค แต่ใช้มิติด้านทัศนคติ (attitude) เพื่อสร้างความเข้าอกเข้าใจกัน รวมถึงการแสดงออกทางพฤติกรรม (behavior) อย่างให้เกียรติและเคารพกันมาเสริม

ขั้นตอนการทำงาน	ปัญหา	แนวคิดทางวัฒนธรรม	การแก้ไขปัญหา
Production การถ่ายทำ	ผู้กำกับและเขียนบทไม่ชำนาญภาษาอังกฤษและไม่รู้ภาษาไทย และยังกลายเป็นชาวญี่ปุ่นเพียงคนเดียวในกองถ่ายทำ เนื่องจากโปรดิวเซอร์ชาวญี่ปุ่นที่เข้าใจภาษาอังกฤษได้หายตัวไปในระหว่างประสานงานและไม่สามารถติดต่อได้อีก	อุปสรรคทางความรู้และความคิด (cognitive) เนื่องจากไม่เข้าใจภาษาของกันและกัน และยังรวมถึงลักษณะของการเป็นวัฒนธรรมแบบอิงบริบทสูง (high-context culture) ของญี่ปุ่น	ใช้การเตรียมพร้อมล่วงหน้า อันได้แก่ 1) ก่อนถ่ายทำ ใช้เวลาสอนศัพท์และวัฒนธรรมในการถ่ายทำแบบญี่ปุ่นให้แก่ทีมงานชาวไทย ผ่านภาษาอังกฤษอย่างง่าย 2) อาศัยผู้ช่วยผู้กำกับชาวไทยที่มาใหม่ซึ่งเข้าใจภาษาญี่ปุ่นระดับปานกลาง มาช่วยในการสื่อสาร 3) ใช้มิติด้านทัศนคติ (attitude) พยายามเข้าอกเข้าใจกัน รวมถึงการแสดงออกทางพฤติกรรม (behavior) อย่างให้เกียรติและเคารพกันมาเสริม 4) ใช้กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรม โดยจัดช่วงเวลาเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมกันเล็ก ๆ แลกเปลี่ยนระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ผ่านการทักทายและแลกเปลี่ยนของที่ระลึกกับทุกคน 5) มองหาความคล้ายคลึงกันในการสื่อสารเพื่อเชื่อมโยงความเหมือนและเป็นหนึ่งเดียวกัน

ขั้นตอนการทำงาน	ปัญหา	แนวคิดทางวัฒนธรรม	การแก้ไขปัญหา
			ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น เช่น *“เราก็พัฒนาบทแบบนี้เหมือนกัน”* *“เราก็ชอบกินบะหมี่น้ำแบบนี้เหมือนกัน”*
Post-Production งานด้านโพสต์ อันได้แก่ ลำดับภาพ มิกซ์เสียง ดนตรีคำบรรยาย และตัวอย่างภาพยนตร์	ทีมงานโพสต์ของญี่ปุ่น (ทำงานในประเทศญี่ปุ่น) ไม่เข้าใจภาษาไทยที่ตัวละครพูด (ทั้งเรื่องพูดภาษาไทย) ทำให้ไม่แน่ใจเรื่องจังหวะคำที่พูดและการลำดับภาพสำหรับช่วงเหตุการณ์ต่าง ๆ	อุปสรรคทางความรู้และความคิด (cognitive) เนื่องจากไม่เข้าใจภาษาของกันและกัน	การใช้ประสิทธิภาพทางการสื่อสารอย่างอื่นมาช่วยเหลือ อันได้แก่ 1) ทัศนคติ (attitude) เช่น พร้อมจะรับฟังและอธิบายอย่างใจเย็น มองว่าอีกฝ่ายมีความสามารถพร้อมจะเข้าใจในสารที่ต้องการสื่อ 2) พฤติกรรม (behavior) เช่น การแสดงออกอย่างให้เกียรติและเคารพอีกฝ่ายในการทำงาน โดยในแง่ของการแก้ไขปัญหาเชิงเทคนิค ได้แก่ การส่งความคิดเห็นและประเด็นคำถามในการลำดับภาพ มาให้โปรดิวเซอร์ชาวไทยตอบเป็นข้อ ๆ อย่างละเอียด 3) ใช้เทคโนโลยี อันได้แก่ แอปพลิเคชันแปลภาษาในการทำความเข้าใจ การทำความเข้าใจ รวมถึงการย้ำทวนความคิดว่าสิ่งที่เข้าใจนั้นถูกต้องร่วมกัน

จากตารางที่ 1 จะพบว่าปัญหาในการทำงานของกองถ่ายภาพยนตร์ข้ามวัฒนธรรมเรื่อง Afterglow คือ อุปสรรคด้านความรู้และความคิด (cognitive) อันได้แก่ ภาษา เนื่องจากผู้กำกับและเขียนบทภาพยนตร์ชาวญี่ปุ่นไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้และมีทักษะด้านภาษาอังกฤษค่อนข้างน้อย ขณะที่ทีมงานแทบทั้งหมดของไทยไม่รู้ภาษาญี่ปุ่นอย่างเพียงพอ แม้ว่าจะสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดีแต่คู่สนทนาชาวญี่ปุ่นไม่สามารถสื่อสารได้ดีนัก ต้องใช้แอปพลิเคชันแปลภาษาทุกครั้ง

อย่างไรก็ตาม กลยุทธ์การก้าวข้ามอุปสรรคทางวัฒนธรรมและภาษาดังกล่าว สามารถทำให้การผลิตผลงานลุล่วง ดังกระบวนการต่อไปนี้

1) การเตรียมตัวล่วงหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเตรียมพร้อมด้านเอกสารและการอธิบายผ่านแอปพลิเคชันทางภาษาก่อนการเริ่มงาน เน้นการใช้ภาษาที่ง่ายและใจความชัดเจนที่สุด พร้อมการทวนย้ำความเข้าใจกันและกัน

2) การจัดหาผู้ประสานงานทางภาษา เช่น คนญี่ปุ่นที่พอสื่อสารภาษาอังกฤษได้หรือคนไทยที่พอจะรู้ภาษาญี่ปุ่นตามแต่โอกาสเอื้ออำนวย โดยไม่จำเป็นต้องจ้างมาอยู่ประจำ เนื่องจากงบประมาณเป็นแบบภาพยนตร์อิสระที่ไม่สูงนัก

3) การปรับตัวทางวัฒนธรรม โดยคงเอกลักษณ์ตนเองแต่พร้อมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมใหม่ รวมไปถึงการเน้นย้ำส่วนที่มีความคล้ายคลึงกันเพื่อสร้างความดึงดูดและก่อสัมพันธ์อันดี

4) การปรับตัวให้มีประสิทธิภาพทางการสื่อสารในมิติของทัศนคติและพฤติกรรม ช่วยให้เกิดมุมมองที่ดีต่อกันและแสดงออกอย่างเคารพให้เกียรติ สร้างเสริมบรรยากาศการทำงานให้ลุล่วงด้วยดี

2. ผลิตผลเป็นงานสร้างสรรค์ภาพยนตร์สั้นที่เผยแพร่ความคิดของผู้สร้างสู่ผู้ชมในระดับนานาชาติ

ภายหลังแสวงหากลยุทธ์การก้าวข้ามอุปสรรคทางภาษาและวัฒนธรรมในการถ่ายทำแล้ว ภาพยนตร์สามารถผลิตจนเสร็จสิ้นได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากกรอบเวลา จะพบว่าภาพยนตร์สั้นอิสระข้ามวัฒนธรรมไทยและญี่ปุ่นเรื่อง Afterglow เริ่มต้นจากการประสานงานพูดคุยระหว่างผู้กำกับและนักเขียนบทชาวญี่ปุ่นกับผู้อำนวยการสร้างชาวไทยในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 ได้ร่วมพัฒนาบทภาพยนตร์ เตรียมงานถ่ายทำ และเข้าสู่กระบวนการถ่ายทำที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 จากนั้น

เสร็จสิ้นขั้นตอนของงานโพสต์โปรดักชันและนำไปประชาสัมพันธ์ทางการตลาดที่เทศกาลภาพยนตร์นานาชาติฮ่องกง ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 โดยรอบปฐมทัศน์ได้ฉายใน Bucheon International Fantastic Film Festival ครั้งที่ 23 ณ สาธารณรัฐเกาหลี (ได้ฉายทั้งสิ้น 3 รอบ)

ในเว็บไซต์ภาพยนตร์ imdb.com ได้ระบุถึงเนื้อเรื่องเอาไว้ว่า “A Story of Love, Secret and Redemption. Nok, a broken girl, failed in dancing audition. She goes to a northern Big Mountain to recover from pain. Yatika is the name of the place and there is an old couple lover to meet. The mysterious wife acts like a child and the husband has a secret. Nok learns that the wife suffers from dementia but still tries to be happy. Nok find a way to get over from pain and to free herself to dance again” (เรื่องราวของความรัก ความลับ และการฟื้นคืนชีวิต ตัวละครหลักคือ นก หญิงสาวที่เจ็บปวดจากการออดิชันเต้นรำไม่ผ่าน เธอเดินทางไปยังภูเขาทางภาคเหนือเพื่อฟื้นฟูจิตใจ สถานที่แห่งนี้ชื่อว่า ญาติกา ซึ่งได้พบเจอกับคู่รักวัยกลางคน โดยผู้เป็นภรรยามีพฤติกรรมที่แปลกประหลาดคือชอบทำตัวเป็นเด็กและเหมือนสามีก็ซ่อนความลับบางอย่างเอาไว้ ที่นี่เองที่นกได้เรียนรู้ว่าตัวภรรยาเจ็บป่วยจากโรคความทรงจำย้อนวัยและพยายามทำตัวให้มีความสุข โดยนกก็ได้พบหนทางที่จะหลุดพ้นจากความเจ็บปวดและกลับมาเต้นรำได้อีกครั้ง)

ภาพยนตร์ได้เข้าฉายในหลายเทศกาลทั่วโลก และได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลภาพยนตร์สั้นยอดเยี่ยม จาก Rome Prisma Independent Film Awards ใน พ.ศ. 2564

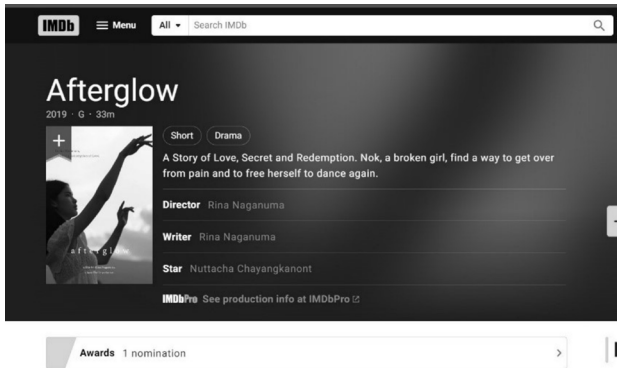

ภาพที่ 2 แสดงใบปิดภาพยนตร์และข้อมูลภาพยนตร์สั้น Afterglow MDB (2019)

ภาพที่ 3 แสดงโปรแกรมการฉายภาพยนตร์สั้น Afterglow ในเทศกาลภาพยนตร์แฟนตาซีนานาชาติเมืองปูซอน สาธารณรัฐเกาหลี ประจำปี ค.ศ. 2019 (พ.ศ. 2562)

3. การประเมินผลผลิตจากวิธีการทำงานต่างวัฒนธรรม(ญี่ปุ่น-ไทย) ผ่านการตีความของผู้ชมชาวไทย

ภายหลังผ่านกระบวนการสร้างข้ามวัฒนธรรมและออกฉายในเทศกาลภาพยนตร์ทั่วโลก ผู้สร้างได้นำภาพยนตร์กลับมาฉายยังประเทศไทยใน พ.ศ. 2566 เพื่อประเมินผลการสื่อสารว่าการเข้ารหัสความคิดของผู้สร้างและการถอดรหัส (ตีความ) จากผู้ชมนั้นเป็นอย่างไรโดยใช้กรอบแนวคิดทางการเล่าเรื่องเป็นเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ชมที่เป็นนักศึกษาด้านนิเทศศาสตร์จากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย อันได้แก่ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เพื่อรับชมภาพยนตร์และประเมินผลจากการรับชม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้จะทำให้ทราบว่าการสื่อสารทางความคิดและการทำงานก้าวข้ามวัฒนธรรมในการผลิตภาพยนตร์ ได้ผลลัพธ์ออกมาเป็นอย่างไรในสายตาผู้ชม โดยการฉายจัดขึ้นที่คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพและมูลนิธิญี่ปุ่น (Japan Foundation) ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2566

ผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งสิ้น 56 คน แบ่งเป็นชาย 27 คน (ร้อยละ 48.2) หญิง 23 คน (ร้อยละ 41.1) และเพศที่หลากหลาย 6 คน (ร้อยละ 10.7) และได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความเข้าใจในภาพยนตร์เรื่อง Afterglow (N=56)

คำถามแสดงความเข้าใจ	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความหมาย
1. ความเข้าใจในโครงเรื่อง (plot)	3.86	0.74	ดี
2. ความเข้าใจในแก่นความคิด (theme)	4.00	0.78	ดี
3. ความเข้าใจในตัวละคร “นางเอกวัยรุ่น”	3.73	0.88	ดี
4. ความเข้าใจในตัวละคร “นางเอกวัยกลางคน”	3.75	0.72	ดี
5. ความเข้าใจในความขัดแย้ง (conflict) ของเรื่อง	3.85	0.72	ดี
6. ความเข้าใจในจุดยืนการเล่าเรื่อง (point of view)	3.89	0.76	ดี
7. ความเข้าใจในการเลือกฉาก (setting) ของเรื่อง	3.91	0.79	ดี
8. ความเข้าใจในสัญลักษณ์ (symbol) ของเรื่อง	3.62	0.77	ดี

จากตารางที่ 2 จะพบว่าในหัวข้อประเมินอันได้แก่ 1) ความเข้าใจในโครงเรื่อง (plot) 2) ความเข้าใจในแก่นความคิด (theme) 3) ความเข้าใจในตัวละคร “นางเอกวัยรุ่น” 4) ความเข้าใจในตัวละคร “นางเอกวัยกลางคน” 5) ความเข้าใจในความขัดแย้ง (conflict) ของเรื่อง 6) ความเข้าใจในจุดยืนการเล่าเรื่อง (point of view) 7) ความเข้าใจในการเลือกฉาก (setting) ของเรื่อง 8) ความเข้าใจในสัญลักษณ์ (symbol) ของเรื่องอยู่ในระดับ “ดี” ทั้งสิ้น ซึ่งหมายความว่า กระบวนการทำงานภาพยนตร์ข้ามอุปสรรคทางภาษาและวัฒนธรรมไม่เพียงจะลุล่วงในการสร้างให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ แต่ยังสามารถสื่อสารกับผู้ชมได้ในระดับดีอีกด้วย

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาการทำงานภาพยนตร์ข้ามอุปสรรคทางวัฒนธรรมและภาษาผ่านโครงการภาพยนตร์สั้นไทยและญี่ปุ่นเรื่อง Afterglow สามารถสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์การก้าวข้ามอุปสรรคทางวัฒนธรรมและภาษากรณีผู้ร่วมงานไม่เข้าใจภาษาของกันและกันและไม่ชำนาญภาษาสากล สำหรับการทำงานภาพยนตร์อิสระเรื่อง Afterglow สรุปได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แสดงกลยุทธ์การก้าวข้ามอุปสรรคทางภาษาและวัฒนธรรมในการสร้างภาพยนตร์เรื่อง Afterglow

2. ภายหลังผ่านกระบวนการสร้างข้ามวัฒนธรรม และออกฉายในเทศกาลภาพยนตร์ทั่วโลก ผู้สร้างได้นำภาพยนตร์กลับมาฉายยังประเทศไทยใน พ.ศ. 2566 เพื่อประเมินสัมฤทธิ์ผลทางการสื่อสาร พบว่าผู้ชมประเมินในทุกหัวข้อให้คะแนนระดับ “ดี” ทั้งหมด โดยมากที่สุดได้แก่ ความเข้าใจในแก่นความคิด รองลงมาได้แก่ ความเข้าใจในการเลือกฉากและความเข้าใจในจุดยืนการเล่าเรื่อง ส่วนที่น้อยที่สุดได้แก่ ความเข้าใจในสัญลักษณ์

ผลจากการประเมินความเข้าใจในการชมภาพยนตร์ที่ถูกผลิตด้วยวิธีการก้าวข้ามอุปสรรคทางวัฒนธรรมดังกล่าว สะท้อนผ่านค่าสถิติว่า ผู้ชมมองว่าผลงานที่ได้ชมไม่ได้มีปัญหาทางการสื่อสารและตนเองเข้าใจภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวในเกณฑ์ดีทั้งสิ้น

จากการดำเนินงานวิจัยสร้างสรรค์เชิงปฏิบัติการข้างต้น สามารถอภิปรายได้ดังประเด็นต่อไปนี้

1) กลยุทธ์การก้าวข้ามอุปสรรคทางภาษาและวัฒนธรรม

อุปสรรคทางภาษาและวัฒนธรรมมักจะกลายเป็นข้อจำกัดสำหรับการทำงานสร้างสรรค์ ดังจะเห็นจากแนวคิดที่ เมตตา วิวัฒนานุกูล (2548) สรุปเอาไว้ว่า เป็นไปได้ทั้งในเรื่องของทางความคิดและความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรม อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์จากการสร้างภาพยนตร์สั้นเรื่อง Afterglow โดยผู้กำกับและนักเขียนบทชาวญี่ปุ่น ซึ่งเป็นผู้หญิงที่เดินทางมาเมืองไทย โดยปราศจากทีมงาน ไม่สามารถใช้ภาษาไทยได้และสื่อสารภาษาอังกฤษไม่คล่องนัก ได้สร้างกระบวนการก้าวข้ามอุปสรรคทางภาษาและวัฒนธรรมดังกล่าว เมื่อสามารถบรรลุผลจนสร้างสำเร็จด้วยคุณลักษณะของภาพยนตร์อิสระที่ทุนสร้างไม่สูง รวมถึงออกฉายในเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติและได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัล

กลยุทธ์สำคัญสำหรับเอาชนะอุปสรรคทางภาษาและวัฒนธรรม ได้แก่ การเตรียมตัวล่วงหน้าเพื่อลดอุปสรรคทางภาษา การใช้ตัวช่วยด้านภาษาเท่าที่สามารถหาได้ ตลอดจนถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรม ทั้งในเรื่องทัศนคติและพฤติกรรม ซึ่งทำให้เกิดบรรยากาศอันดีร่วมกันและส่งเสริมให้เกิดความพยายามในการสื่อสารให้สัมฤทธิ์ผล ทั้งนี้ ในรายละเอียดเชิงเทคนิคทางภาษาซึ่งนับเป็นกลวิธี ได้แก่ การเลือกคำศัพท์ที่ง่าย การใช้ถ้อยคำเท่าที่จำเป็นและไม่เฉพาะทางจนเกินไป ถ้าหากส่วนใดมีความซับซ้อนจะถูกเตรียมล่วงหน้าและประชุมพูดคุยกับทีมงานคนสำคัญก่อน นับว่าแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ Buarqoub (2019) แสดงความเห็นว่า กลยุทธ์ที่ดีที่สุดในการสื่อสารผ่านอุปสรรคทางภาษาให้มีประสิทธิภาพในยุคโลกาภิวัตน์ คือ การเลือกใช้คำที่เข้าใจง่าย มีความชัดเจนและตรงประเด็น หลีกเลี่ยงการใช้คำยาก รวมถึงมีปฏิกิริยาตอบสนองกับสิ่งที่อีกฝ่ายสื่อสาร รวมถึงหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่แฝงนัยหรือประชดประชันซึ่งอาจทำให้เกิดความสับสน ทั้งนี้ ถ้าสามารถจ้างผู้รู้ภาษามาเป็นตัวช่วยได้ก็จะเพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนี้ ข้อสังเกตถึงการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมกับความเป็นโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดข้ออภิปรายถัดมา อันได้แก่ การทำงานด้านภาพยนตร์กับความเป็นโลกาภิวัตน์

2) กลยุทธ์การทำงานภายใต้อุปสรรคของทีมถ่ายทำภาพยนตร์อิสระข้ามวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์

งานศึกษาของ Parc (2020) ได้กล่าวถึงห่วงโซ่คุณค่าในการสร้างภาพยนตร์ ซึ่งจะพบว่าภาวะของโลกาภิวัตน์ได้ทำให้เกิดการร่วมทุนหรือร่วมสร้างมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ได้ตั้งข้อสังเกตให้ระมัดระวังว่า นโยบายทางภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการร่วมสร้างนั้นจะทำให้ภาพทางวัฒนธรรมหรือการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมนั้นเอนเอียงไปทางใดทางหนึ่งมากกว่าการส่งเสริมให้เกิดความหลากหลาย ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเป็นผลมาจากนโยบายทางอุตสาหกรรมภาพยนตร์ การค้าและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศด้วย

กรณีของ Rina Naganuma ผู้กำกับการสร้างภาพยนตร์สั้น Afterglow สะท้อนถึงลักษณะของการทำงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีกลยุทธ์ระดับภาครัฐในการส่งเสริมให้เคลื่อนย้ายการถ่ายทำไปยังสถานที่ต่าง ๆ เพื่อแสดงความหลากหลาย ความเข้าใจ และการอยู่รวมกันของผู้คนต่างวัฒนธรรม ความเป็นไปดังกล่าวสอดคล้องกับ Salmon (2020) แสดงความเห็นว่า แนวโน้มการทำงานข้ามวัฒนธรรมและข้ามภาษาของตนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์จะเพิ่มมากขึ้นในระดับโลก ในกรณีของผู้กำกับภาพยนตร์ชาวญี่ปุ่น ฮิโรคาสุ โครีเอดะ ถ่ายทำภาพยนตร์ซึ่งนักแสดงพูดภาษาฝรั่งเศสชื่อว่า The Truth ผู้กำกับภาพยนตร์ชาวสเปน เปโดร อัลโมโดวาร์ กำลังสร้างภาพยนตร์ซึ่งพูดภาษาอังกฤษทั้งเรื่อง ซึ่งไม่เคยทำมาก่อน และในกรณีของผู้กำกับชาวไทย อภิชาตพงศ์ วีระเศรษฐกุล ซึ่งแม้จะมีความชำนาญในภาษาสากล (อังกฤษ) แต่ได้เลือกสร้างภาพยนตร์เรื่อง Memoria (ได้รับรางวัลในเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติเมืองคานส์) ซึ่งตัวละครพูดภาษาสเปน โดยผู้กำกับและผู้ช่วยผู้กำกับชาวไทยไม่ได้มีความรู้ในภาษาดังกล่าว ทำให้เห็นว่ากระแสการสร้างภาพยนตร์ข้ามอุปสรรคทางภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปสรรคในระหว่างการดำเนินงานกำลังมีเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันและจำเป็นจะต้องมีการสร้างองค์ความรู้หรือการถอดบทเรียนลักษณะดังกล่าวสำหรับการอยู่ร่วมในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ระดับสากลต่อไป

งานวิจัยเชิงสร้างสรรค์จากการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการภาพยนตร์สั้นเรื่อง Afterglow อาจไม่ได้เป็นตัวอย่างของการสร้างภาพยนตร์ในแบบโลกาภิวัตน์กระแสหลัก ซึ่งมีงบประมาณสูงและอยู่ภายใต้การช่วยเหลือของภาครัฐและอุตสาหกรรมภาพยนตร์ขนาดใหญ่ แต่กลับสะท้อนภาพของการใช้กลยุทธ์ของภาพยนตร์อิสระ

โดยมีการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมภายใต้บริบทของภาพยนตร์อิสระงบประมาณไม่สูง ได้แก่ การปรับตัวให้มีประสิทธิภาพทางการสื่อสารกับทีมงานกลุ่มเล็ก ทั้งการเพิ่มความรู้และความคิดในทางวัฒนธรรมและภาษาหรือหากเกินขอบเขตความสามารถก็สามารถหาใช้ตัวช่วย เช่น การเตรียมพร้อมและล่ามเฉพาะกิจ ไปจนถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรมและแสดงมิตรไมตรี ซึ่งอยู่ในบริบทของการสื่อสารกลุ่มเล็ก อีกทั้งยังเป็นการยืนยันข้อค้นพบของ Suwanpakdee (2012) ซึ่งได้ศึกษาความเข้าใจระหว่างคนต่างวัฒนธรรมว่า การลดทอนอคติในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การทำงานประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ดังจะได้เห็นจากสัมฤทธิ์ผลในการวิจัยสร้างสรรค์เชิงปฏิบัติการครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ คือ แนวโน้มการทำงานข้ามวัฒนธรรมและข้ามภาษาของตนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์จะเพิ่มมากขึ้นในระดับโลก การทำงานแบบอิสระซึ่งมีงบประมาณไม่สูงนักและทีมงานไม่ชำนาญทางภาษาอื่นยังสามารถเป็นไปได้ ผ่านการเตรียมตัวที่ดี การปรับตัวให้มีประสิทธิภาพทางการสื่อสารกับทีมงานกลุ่มเล็ก การเพิ่มความรู้และความคิดในทางวัฒนธรรมและภาษาอื่นและการวางแผนแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ทำให้เกิดข้อเสนอแนะในการต่อยอดและทำการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ คือ การสร้างการวิจัยสร้างสรรค์ในเชิงปฏิบัติการที่มีลักษณะของการประเมินผลสองฝ่าย (reciprocal) เช่น นอกเหนือจากประเมินผลการรับชมจากผู้ชมชาวไทยแล้ว ยังนำกลับไปให้ผู้ชมชาวญี่ปุ่นหรือชาติอื่น ๆ ประเมินความเข้าใจที่มีต่อผลผลิตข้ามวัฒนธรรมลักษณะนี้ด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการประเมินผลจากการรับชม ยังรวมถึงการทดแทนจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีปริมาณค่อนข้างน้อย ด้วยการเพิ่มแนวทางเชิงคุณภาพมาเสริม เช่น การจัดสนทนากลุ่ม (focus group) หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

นอกเหนือจากนี้ ยังสามารถออกแบบงานวิจัยให้มีลักษณะที่เป็นมากกว่าทวิภาคี (สองฝ่าย) ให้กลายเป็นแบบไตรภาคี (สามฝ่าย) หรือพหุภาคี (หลายฝ่าย) โดยต่างไม่รู้ภาษาและวัฒนธรรมกันและกันในตอนแรกเริ่มน่าจะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ในบริบทของพหุวัฒนธรรมและการกระจายตัวของการร่วมงานสร้างสรรค์ในบริบทโลกาภิวัตน์ของปัจจุบันและอนาคตต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ขจิตขวัญ กิจวิสาละ. (2546). *การวิเคราะห์เนื้อหาภาพยนตร์กระแสหลักในประเทศไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2566, 22 กรกฎาคม). *สำรวจกองถ่ายหนังต่างชาติถ่ายทำในเมืองไทยสร้างรายได้ขนาดไหน?.* https://www.prachachat.net/general/news-1353378

เมตตา วิวัฒนานุกูล. (2548). *การสื่อสารต่างวัฒนธรรม*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิโรจน์ สุทธิสีมา. (2564). ความเปลี่ยนแปลงของสื่อสตรีมมิงในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย: มุมมองจากกลุ่มผู้สร้างและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 9*(2), 104-120.

หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน). (2564, 14 กันยายน). *สำรวจนางสาวสุวรรณและโชคสองชั้นผ่านข้อถกเถียงว่าด้วย 'หนังไทยเรื่องแรก'.* https://www.fapot.or.th/main/information/article/view/805

ภาษาอังกฤษ

Berry, W., Kim, U., Minde, T. & Mok, D. (1987). Comparative studies of acculturative stress. *International Migration Review*, *21*, 491-511.

Buarqoub, I. A. S. (2019). *Language barriers to effective communication. Utopía y Praxis Latinoamericana*: *vol*. 24, núm. Esp.6.

Gudykunst, W. B. (1987). *Cross-cultural comparisons*. in C. Berger & S. Chaffee (eds.) Handbook of Communication Science. Newbury Park.

Hall, E. T. (1976). *Beyond culture.* Anchor Press/Doubleday.

Hayward, S. (2000). *Cinema studies: The key concepts*. Psychology Press.

IMDB. (2019, July 7). *Afterglow.* https://www.imdb.com/title/tt14209802/?ref_=nm_knf_t_2

Lustig, M. & Koester, J. (1993). *Intercultural competence: Interpersonal communication across cultures*. HarperCollins college Publishers.

Parc, J. (2020). Understanding film co-production in the era of globalization: A value chain approach. *Global Policy*, *11*(4), 458-465.

Salmon, C. (2020, February 24). Lost in translation: when film-makers hit the language barrier. The Guardian. https://www.theguardian.com/film/2020/feb/24/film-makers-native-language-hirokazu-kore-eda-the-truth

Suwanpakdee, A. (2012). *A Study of english communication problems and strategies used to solve problems between Thai and non-native english-speaking film crews while filming in Thailand* [Master of Arts Thesis]. Srinakharinwirot University.

Wright, S. (1978). *Evolution and the genetics of populations (Volume 4).* University of Chicago Press.